

ANNA LUCIŃSKA

ROZWÓJ ARTYSTYCZNY MALARZY A CENY OBRAZÓW NA POLSKIM RYNKU SZTUKI

Wprowadzenie

Ceny obrazów na rynku sztuki kształtują się pod wpływem wielu czynników, wśród których gra podaży i popytu jest jednym z istotnych, ale nie wystarczających sposobów ich wyjaśnienia. Pobieżna obserwacja cen na aukcjach dzieł sztuki pozwala stwierdzić, że czasami obrazy jednego malarza wykonane farbą olejną, akrylową lub temperą, na trwałym podłożu (na płótnie, sklejce, desce, płycie pilśniowej itp.) są droższe, niż akwarele czy gwasze tej samej wielkości malowane na papierze. Stąd akwarela na papierze „Chrystus w koronie cierniowej” o wymiarach 59 × 70 cm autorstwa Jacka Malczewskiego sprzedana została sprzedana za 28 000 zł, a obraz olejny tego samego twórcy „Autoportret z zamkiem w tle” o wymiarach 67 × 56 cm – za 430 000 zł. Jednak jego olej „Pejzaż z drzewami” został sprzedany jedynie za 10 000 zł, podczas gdy – wykorzystująca typowe dla twórczości Malczewskiego symboliczno-allegoryczne środki wyrazu – podobna rozmiarami (tj. 36,5 × 36,5 cm) akwarela „Kobieta i satyr” uzyskała cenę 29 000 zł – prawie trzykrotnie wyższą. Oznacza to, że ani technika malarska ani powierzchnia obrazu nie przesądzają o jego cenie. Czy jest nim jego tematyka lub specyficzne środki wyrazu, z powodu których twórca zyskał sławę?

Zmarły w 1906 roku w wieku 67 lat, Paul Cézanne jest powszechnie uważany za najbardziej wpływowego malarza XIX wieku, przy czym jego najważniejsze prace powstały u schyłku jego życia, po 1895 roku¹. Lata 1890–1906 oceniane są jako okres wspaniałego rozwoju twórcy².

W 1906 roku młody, 25-letni Pablo Picasso pokazał światu „Panny z Awinionu” – obraz będący zapowiedzią kubizmu, nazwany „białym wielorybem sztuki nowoczesnej”³. Picasso tworzył jeszcze przez 66 lat i w ciągu całego dalszego, pracowitego życia nie stworzył dzieła tak znaczącego dla rozwoju sztuki jakim były „Panny z Awinionu”. Może w takim razie o cenie dzieła sztuki decyduje moment w karierze twórczej artysty, w którym po-

¹ D.W. Galenson: *The Lives of the Painters of Modern Life: the Careers of Artists in France from Impressionism to Cubism*, „NBER Working Paper Series” 1999, No. 6888, s. 4.

² M. Schapiro: *Paul Cézanne*, Abrams, New York 1952, s. 27.

³ J. Russel: *The Meanings of Modern Art*. Museum of Modern Art, New York 1974, s. 97.

wstają najbardziej doskonale jego dzieła? Jaki to jest moment? Czy jest to początek kariery, czy raczej jej schyłek?

Problematyka ta doczekała się obfitej literatury. Między innymi w oparciu o zapisy aukcyjne na francuskim rynku malarstwa, Galenson zbadał relację między ceną obrazu a wiekiem artysty w momencie tworzenia tego dzieła. Stwierdził, że twórcy urodzeni przed 1850 (np. Manet, Cézanne, Degas) malowali swoje największe dzieła u schyłku kariery, podczas gdy urodzeni później (np. Picasso, Braque) – u jej początku, co tłumaczy zmianą podejścia do innowacji, które z impetem wkroczyły w tę dziedzinę sztuki. Należy zauważyć, że pytanie o adekwatność cen obrazów i ich wartości artystycznej również została zbadana przez Galensona. Dowiódł, że ceny osiągnęte na aukcjach nie różnią się co do zasady z ocenami formułowanymi przez krytyków i historyków sztuki⁴.

Na rynku amerykańskim Galenson i Weinberg zbadali relację *wiek – cena*, dzieląc artystów na urodzonych w latach 1900–1920 i 1920–1940. Stwierdzili, że twórcy należący do drugiej grupy wcześniej malowali swoje najbardziej cenne obrazy, niż urodzeni w latach 1900–1920. Dowodzą, że było to spowodowane gwałtownym wzrostem popytu na sztukę nowoczesną w latach 50. i 60. XX wieku⁵.

Podobnej analizy dokonał Edwards, badając związek *cena – wiek* na rynku południowoamerykańskim i wykazując, że meksykańskie, chilijskie, kolumbijskie i kubańskie relacje kształtują się dokładnie odwrotnie w stosunku do północnoamerykańskich – malarze urodzeni po 1920 roku swoje najlepsze (a więc i najdroższe) obrazy malowali w późniejszym wieku, niż ich młodsi koledzy. Różnice otrzymanych wyników Edwards wyjaśnia brakiem czynników sprzyjających popytowi na sztukę (nie tylko) nowoczesną w Ameryce Łacińskiej, które wystąpiły w USA. Należały do nich: wspomniany wzrost zapotrzebowania na nowości, wzrost wpływu prominentnych krytyków i uporządkowany, rozwinięty rynek galerii⁶. Powstaje zatem pytanie o mechanizm cenotwórczy dzieł sztuki malarskiej na polskim rynku sztuki.

Celem artykułu jest próba znalezienia odpowiedzi na to pytanie. Szczególną uwagę poświęcono wpływowi wieku artysty w momencie tworzenia obrazu na jego cenę sprzedaży.

Próba badawcza

Próba badawcza została stworzona na podstawie zapisów aukcyjnych pochodzących ze stron „Malarstwo” portali sztuki. Wybrane z nich zostało 10 400, ręcznie wprowadzonych do bazy danych, zapisów aukcyjnych dotyczących prac stworzonych przez 2938 ar-

⁴ D.W. Galenson: *op.cit.*, s. 13–39.

⁵ D.W. Galenson, B.A. Weinberg: *Age and the Quality of Work: The Case of Modern American Painters*. „Journal of Political Economy” 2000, Vol. 108, No. 4, s. 761–777.

⁶ S. Edwards: *The Economics of Latin American Art.: Creativity Patterns and Rate of Return*, „NBER Working Paper Series” 2004, No. 10302, s. 14–17.

tystów i sprzedanych w latach 2007–2010 na aukcjach zorganizowanych przez 41 domów aukcyjnych i fundacji. Pominięte zostały informacje o sprzedanych pracach nieznanymi autorów.

Podstawowe znaczenie na etapie tworzenia próby badawczej miało ustalenie listy twórców według kryterium ich wpływu na rynek malarstwa. Przyjęto, iż miarą tego wpływu jest iloczyn liczby i wartości sprzedanych prac⁷. Dla potrzeb artykułu dokonano wyboru twórców z tej listy, spełniających następujące warunki⁸:

- urodzeni w latach 1923–1943,
- posiadający najwięcej w swojej kategorii liczby prac datowanych, co umożliwiło określenie wieku artysty w chwili malowania obrazu,
- przedstawiani w pozytywnym świetle w literaturze historii sztuki.

W efekcie próbę badawczą tworzą zapisy aukcyjne dotyczące sprzedaży obrazów sześciu malarzy. Przedstawiono ich w tabeli 1.

Tabela 1

Skład próby badawczej

Pozycja	Nazwisko i imię, data urodzenia	Liczba sprzedanych obrazów	Wartość sprzedanych obrazów
2	NOWOSIELSKI Jerzy (1923–2011)	81	5 706 700
.....		
15	TARASIN Jan (1926–2009)	49	1 316 500
.....		
25	DUDA-GRACZ Jerzy (1941–2004)	35	1 131 600
.....		
35	DOMINIK Tadeusz (ur. 1928 r.)	46	608 000
.....		
37	DWURNIK Edward (ur. 1943 r.)	63	431 300
.....		
44	BEKSIŃSKI Zdzisław (1929–2005)	17	973 500

Źródło: badania własne.

⁷ A. Lucińska: *Malarstwo na polskim rynku aukcyjnym*, [w:] *Rynki finansowe. Nowe wyzwania i możliwości*, red. M. Kalinowski, Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, CeDeWu, Warszawa 2011, s. 254.

⁸ Dla potrzeb selekcji twórców wykorzystano: T. Dobrowolski: *Malarstwo polskie*, ZN Ossolineum, Wrocław 1989; T. Dobrowolski: *Nowoczesne malarstwo polskie*, ZN Ossolineum, Wrocław 1957; B. Kokońska: *Polska. Dzieje sztuki*, Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków 2002.

Metoda badawcza

Dla potrzeb prowadzonych badań każdy rekord w bazie wyselekcjonowanych danych obejmował informacje dotyczące jednego obrazu: symbol i nazwisko malarza, logarytm naturalny ceny (wyrażonej w zł), logarytm naturalny powierzchni (w cm^2), wiek w momencie powstania obrazu, podłoże (zmienna sztuczna: 0 – papier, 1 – płótno, sklejka, deska, płyta itp.) i rok sprzedaży (zmienna sztuczna – wektor 4-elementowy, okres 2007–2010). Ze względu na turbulencje na rynku sztuki, jakie miały miejsce w badanym okresie, do modelu została wprowadzona ostatnia grupa zmiennych po to, aby uwzględnić oddziaływanie daty sprzedaży.

Dla każdego twórcy przeprowadzono odrębną analizę regresji, w której zmienną zależną stanowił logarytm naturalny ceny sprzedaży. Wykorzystano w tym celu program EXCEL 2010, w tym funkcje REGLINP i REGLINW. Podstawowym celem badania było stwierdzenie wpływu wieku artysty w momencie tworzenia dzieła na jego cenę. Aby znaleźć najlepszą formę tej relacji, oszacowano parametry pięciu równań regresji dla każdego malarza, zaczynając od regresji liniowej i stopniowo dodając do równania kolejne potęgi zmiennej zależnej określającej wiek – aż do piątej potęgi. W efekcie ostatnie równanie regresji przyjmowało postać wielomianu:

$$\ln \text{cena} = \alpha_1 \text{ podłoże} + \alpha_2 \ln \text{pow} + \alpha_3 2007 + \alpha_4 2008 + \alpha_5 2009 + \alpha_6 2010 + \alpha_7 \text{wiek} + \alpha_8 \text{wiek}^2 + \alpha_9 \text{wiek}^3 + \alpha_{10} \text{wiek}^4 + \alpha_{11} \text{wiek}^5 + b.$$

Oszacowane parametry regresji wielokrotnych przedstawiono w tabeli 2. Z pięciu równań regresji dla każdego twórcy wybrano te postaci, które jednocześnie spełniały następujące warunki:

- przeprowadzono test F-Snedecora i uzyskane wartości krytyczne F pozwalają stwierdzić, że wybrane równanie regresji prawidłowo odwzorowuje zależność między zmiennymi niezależnymi a zmienną zależną,
- wybrana postać regresji zapewnia najwyższy współczynnik determinacji R^2 ,
- test t -Studenta wskazywał istotność przynajmniej jednej zmiennej wiekowej (oprócz istotności innych zmiennych).

W tabeli 3 przedstawiono wiek (lata życia), w którym każdy analizowany twórca namalował obraz, który uzyskał najwyższą cenę spośród sprzedanych na aukcjach.

W celu ukazania w pełniejszy sposób oszacowanej relacji *cena* – *wiek* wykorzystano przedstawione w tabeli 2 postaci regresji (a więc zmienne niezależne statystycznie istotne dla wartości zmiennej zależnej) do oszacowania logarytmu naturalnego ceny obrazu olejnego na płótnie, o powierzchni średniej w analizowanej próbie (tj. o wymiarach 52 cm × 52 cm). Relacja *cena* – *wiek* dla analizowanych twórców została następnie przedstawiona na rysunkach 1–6. Każdy z nich odzwierciedla logarytm naturalny hipotetycznej ceny, jaką badany malarz otrzymałby za obraz olejny na płótnie, o wymiarach 53 × 52 cm malowany w tych latach, w których rzeczywiście tworzył sprzedane obrazy.

Tabela 2

Analiza regresji ceny względem wieku

	Nowosielski	Tarasin	Dominik	Beksiński	Duda- -Gracz	Dwurnik
podł. α_1 se_1	1,350E+00 1,791E-01	1,790E+00 1,401E+01	–	9,362E-01 0,46266	1,060 0,278	–
pow. α_2 se_2	6,491E-01 7,915E-02	–	7,309E-01 0,16134	–	0,5868 0,0556	0,656 0,066
wiek α_7 se_7	-8,516E+00 4,130E+00	5,968E+01 1,520E+01	–	-3,634E-02 0,01025	12,205 5,729	0,369 0,206
wiek ² α_8 se_8	3,698E-01 1,756E-01	2,078E+00 5,238E-01	–	–	-0,4076 0,1939	-0,008 0,0048
wiek ³ α_9 se_9	-7,847E-03 3,624E-03	3,541E-02 8,855E-03	4,607E-05 3,084E-05	–	0,0059 0,0029	5,393E-05 3,496E-05
wiek ⁴ α_{10} se_{10}	8,139E-05 3,633E-05	-2,960E-04 7,359E-05	–	–	-3,177E-05 1,578E-05	–
wiek ⁵ α_{11} se_{11}	-3,306E-07	9,723E-07 2,409E-07	–	–	–	–
b se_b	8,142E+01 3,765E+01	6,620E+02 1,727E+02	2,567E+00 4,61043	8,193E+00 2,11136	-129,89 62,731	-2,048 2,832
R ²	0,8785	0,9523	0,5898	0,9062	0,8914	0,7876
df	61	35	32	10	23	51
α t	0,05	0,05	0,15	0,10	0,10	0,15

Uwagi: Wszystkie równania zawierają zero-jedynkowe dane dotyczące roku, w którym nastąpiła sprzedaż, jednak ze względu na szczupłość formatu tabeli – nie są w niej wykazane. α oznacza poziom istotności dla testów *t*-Studenta (weryfikującego hipotezy o istotności przynajmniej jednego „wiekowego” współczynnika regresji).

Źródło: badania własne.

Dla porównania tej relacji w grupie twórców urodzonych w latach 40. i 20. XX wieku oszacowano regresję ceny względem wieku w dwóch grupach malarzy (rys. 7).

Wyniki badań regresji ceny względem wieku

We wszystkich przypadkach wiek okazał się statystycznie istotny dla ceny obrazów, w czterech na sześć badanych przypadków istotne były również powierzchnia obrazu i podłoże a w dwóch przypadkach – rok sprzedaży (co zostało pominięte w tabeli 2 z powodu

ograniczeń dotyczących formatu artykułu). Zróznicowanie profili *wiek – cena* pozostaje w związku z różnorodnością postaw twórczych analizowanych artystów.

Tylko jeden twórca namalował swój najdrożej sprzedany obraz w wieku poniżej 40 lat. Jest nim Jan Tarasin tworzący obrazy abstrakcyjne, wypełnione przedmiotami–znakami, które z czasem zmieniły się w rodzaj kaligrafii, początkowo ciemne na jasnym tle, z czasem – barwne. Jego obrazy bywają interpretowane jako poszukiwanie porządku w niespójnym obrazie rzeczywistości⁹.

Zdecydowana większość, tj. cztery osoby namalowały swój najdroższy obraz w wieku mocno dojrzałym – tj. między 40 a 60 rokiem życia. W grupie tej znajdują się: Jerzy Nowosielski, Zdzisław Beksiński, Jerzy Duda-Gracz i Edward Dwurnik. Pierwszy z nich to malarz „odrębny”, twórca kompozycji figuralnych, aktów, pejzaży, martwych natur i – przede wszystkim – ikon i polichromii w cerkwiach i kościołach, stanowiących syntezę nowoczesnej abstrakcji z wpływami bizantyjskimi. Jego obrazy charakteryzuje oryginalny styl płaskich plam barwnych, obwiedzionych konturem. Zdzisław Beksiński reprezentował tzw. surrealizm ekspresjonistyczny – malował obrazy nasycone symbolami, tajemniczą treścią i atmosferą katastroficzną, pełną grozy i wiodącą ku rozpacz. Jerzy Duda-Gracz w swoich inspirowanych surrealizmem, groteskowych i satyrycznych scenach rodzajowych ostro oceniał zdemoralizowanego współczesnego człowieka. Edward Dwurnik, zainspirowany sztuką naiwną, Nikiforem, komiksem i karykaturą, był twórcą obrazów przedstawiających losy człowieka w systemie komunistycznym (i dzisiaj w wolnorynkowej korporacji), ofiary stalinizmu i stanu wojennego, miasta z lotu ptaka. Najpóźniej docenionym jest Tadeusz Dominik, uczeń wielkiego kolorysty Jana Cybisa. Źródłem jego inspiracji artystycznej należy upatrywać w naturze swobodnie przetwarzanej do postaci abstrakcyjnej o żywej, radosnej kolorystyce.

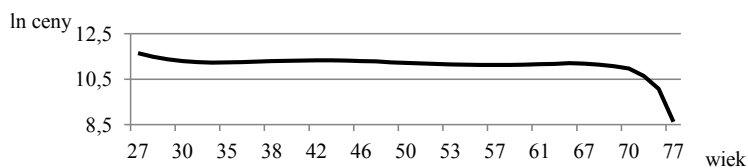
Tabela 3

Wiek, w którym stworzono najdrożej sprzedany obraz

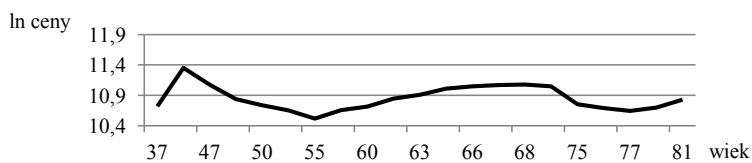
	Rok urodzenia	36–40	41–45	51–55	56–60	66–70
NOWOSIELSKI Jerzy	1923			x		
TARASIN Jan	1926	x				
DOMINIK Tadeusz	1928					x
BEKSIŃSKI Zdzisław	1929		x			
DUDA-GRACZ Jerzy	1941				x	
DWURNIK Edward	1943			x		

Źródło: badania własne.

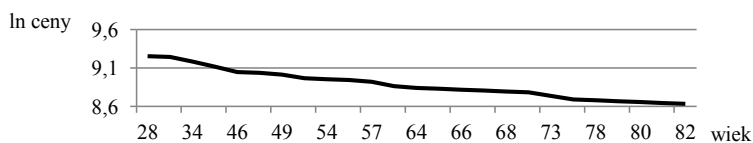
⁹ W. Włodarczyk: *Sztuka świata*, t. 10, Arkady, Warszawa 1996, s. 226.

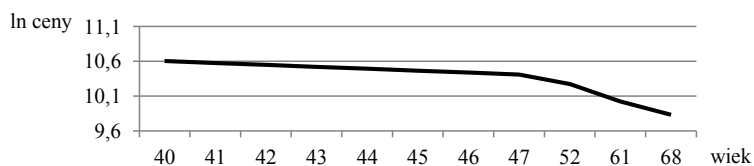
Rysunek 1. NOWOSIELSKI Jerzy (1923–2011)

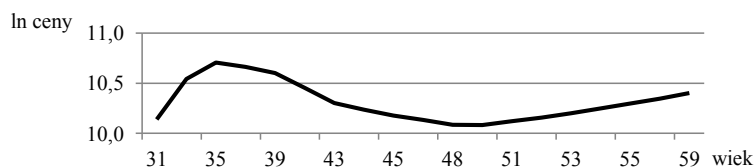
Rysunek 2. TARASIN Jan (1926–2009)

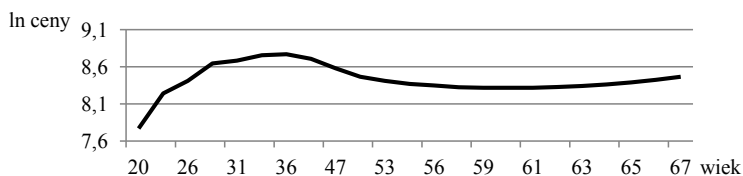
Rysunek 3. DOMINIK Tadeusz (ur. 1928 r.)

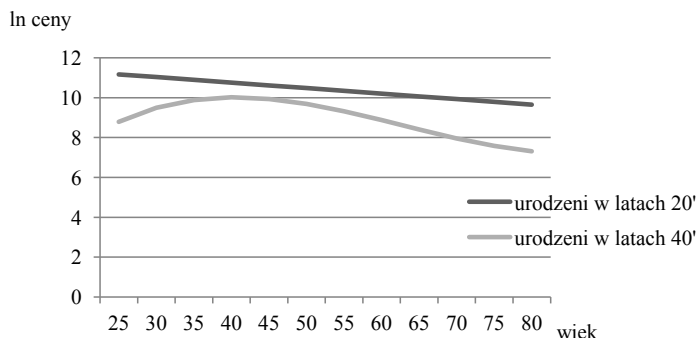
Rysunek 4. BEKSIŃSKI Zdzisław (1929–2005)

Rysunek 5. DUDA-GRACZ Jerzy (1941–2004)

Rysunek 6. DWURNIK Edward (ur. 1943 r.)

Rysunek 7. Relacja *cena* – *wiek* dla malarzy urodzonych w latach 20. i 40. XX w.

Podobnie jak zróżnicowana jest twórczość sześciu badanych malarzy, tak wykresy na rysunkach 1–6 cechuje różnorodność badanych profili *cena* – *wiek*, chociaż wszystkie wskazują na zmienność ceny obrazów w rozwoju karier malarzy. Na wszystkich można zauważyć trend spadkowy z tym, że spadek ten ma charakter łagodny. Ceny obrazów przedstawicieli pokolenia 20.: Beksińskiego, Dominika i Nowosielskiego maleją praktycznie w całym swoim przebiegu. Ceny obrazów Dudy-Gracza i Dwurnika – urodzonych w latach 40. – kształtują się podobnie: po osiągnięciu szczytu ok. 35 roku życia maleją gwałtownie, by w wieku 50–60 lat rozpocząć trend rosnący. Przebieg żadnego z nich nie przypomina profilu Picassa czy Braque'a – wczesnego szczytu i przedłużonego, wyraźnego spadku. O tyle jednak ocena analizowanego profilu pokrywa się z jego oceną na rynku francuskim, że zarówno polskie, jak i francuskie relacje pokazują statystyczną prawidłowość, polegającą na spadku cen w miarę upływu lat – we Francji gwałtownym, w Polsce – łagodnym. Istnieje również analogia w kształtowaniu omawianego związku w Polsce i Stanach Zjednoczonych i całkowita niezgodność w Ameryce Łacińskiej. Zależność ta może być tłumaczona dynamiką zmian w sztuce nowoczesnej, gdzie o znaczeniu twórcy decyduje jego kreatywność, innowacyjność, a nie linearność – trwające latami doskonalenie warsztatu twórczego, przynoszące owoce w postaci coraz wyższych cen za coraz doskonalsze obrazy.

Podsumowanie

Ceny obrazów polskich mistrzów nie spadają tak gwałtownie, jak np. we Francji, ponieważ nie osiągają wysokich pułapów. Teza ta wymaga uzasadnienia: warunkiem uzyskania wysokich cen obrazów jest duży rynek, na którym są oferowane a polska sztuka jest niedoszacowana, gdyż nasz rynek sztuki ma charakter lokalny, nie jest częścią rynku europejskiego czy światowego. Przykład rekordowo wysokich cen na światowych rynkach to najdrożej sprzedany obraz współczesny *White Center (Yellow, Pink and Lavender on Rose)* Marka Rothko – za 72,8 mln \$ w maju 2007 roku. Dla porównania – wśród wszystkich transakcji na aukcyjnym rynku malarstwa w Polsce w latach 2007–2010 znalazł się tylko jeden obraz autorstwa „giganta”, tj.: *Pejzaż z okolic Cagnes-sur-mer* Renoira sprzedany w 2010 roku za 700 000 zł¹⁰. Wśród przyczyn, dla których rynek sztuki w Polsce jest niewspółmiernie mały w stosunku do rozwoju gospodarki należy wymienić ograniczoną skalę tego rynku – w 2009 roku wartość rynku dóbr luksusowych w Polsce wyniosła ok. 28,3 mld zł, z czego obrót aukcyjny i galeryjny na rynku sztuki był wart jedynie ok. 300 mln zł¹¹, w tym wartość sprzedanych na aukcjach w tym samym roku 2427 obrazów wyniosła tylko 36,7 mln zł¹². Oznacza to, że w 38-milionowym państwie jeden obraz został kupiony na aukcji przez jednego na ponad 15 000 Polaków. Wydaje się, że A. Koźmiński właściwie sformułował główną przyczynę, dla której Polacy nie angażują się na ogół w zakupy obrazów na dużą skalę: „niewielki polski kapitał jest w pełni operacyjnie zaangażowany w działalność produkcyjną”¹³. Niedostatek kapitału, który mógłby być przeznaczony na kupowanie sztuki powoduje, że w obrocie nie występują wielkie dzieła wielkich mistrzów, które uzyskiwałyby wielkie ceny. Brak nawyków, stylu życia zamożniejszych, wykształconych grup społecznych, tradycji otaczania się obrazami, rzeźbami i innymi, artystycznie wartościowymi przedmiotami. Preferencje ludzi zamożnych w niewielkim stopniu obejmują obrazy, zamiast których kupowane są luksusowe samochody, zegarki czy jachty. Inwestorzy instytucjonalni wycofali się z rynku – przypuszczalnie uznali stworzone przez siebie kolekcje za zamknięte¹⁴. Zrezygnowali z dalszych zakupów, utrzymując jednocześnie integralność swoich kolekcji, gdyż obrazy pochodzące z ich zbiorów nie pojawiają się na rynku. Do innych przyczyn, dla których rynek sztuki w Polsce jest niewspółmiernie mały w stosunku do rozwoju gospodarki należą:

- powierzchowne motywy zakupu, traktowanie dzieła sztuki jak zwykłej inwestycji, np. w papiery wartościowe, gdzie – z braku odczuwania przeżyć estetycznych jako

¹⁰ L. Miliszkievicz: *Wiarygodne ceny to podstawa*. Rozmowa J. Miliszkievicza z prof. A.K. Koźmińskim, „Rzeczpospolita” 2011, nr 279 (9095), s. F6.

¹¹ Raport KPMG „Rynek dóbr luksusowych w Polsce. Edycja 2011”.

¹² A. Lucińska: *op.cit.*, s. 247.

¹³ L. Miliszkievicz: *op.cit.*, s. F6.

¹⁴ J. Miliszkievicz: *Młoda sztuka lekarstwem na kryzys*, Rozmowa z Wojciechem Niewiarowskim, „Rzeczpospolita” 2010, nr 247 (8758), s. F7.

podstawowej lub dodatkowej korzyści – główna uwaga inwestora koncentruje się na szacowaniu oczekiwanej stopy zwrotu i ryzyka inwestycji,

- zamknięcie – dzieła sztuki nie są przedmiotem swobodnego obrotu międzynarodowego¹⁵,
- fałszerstwa – na rynku sztuki falsyfikaty nie są niszczone – przeciwnie – fałszywy obraz, odrzucony w jednej galerii, jest oddawany właścicielowi i pojawia się często w innej, co spowodowało powstanie poczucia zagrożenia falsyfikatami i utratę zaufania do rynku¹⁶.

Literatura

- Białynicka-Birula J.: *Raport o rynku dzieł sztuki*, 2009, www.kongreskultury.pl (4.12.2011).
- Dobrowolski T.: *Nowoczesne malarstwo polskie*, ZN Ossolineum, Wrocław 1957.
- Dobrowolski T.: *Malarstwo polskie*, ZN Ossolineum, Wrocław 1989.
- Edwards S.: *The Economics of Latin American Art: Creativity Patterns and Rate of Return*, „NBER Working Paper Series”, 2004, No. 10302.
- Galenson D.W.: *The Lives of the Painters of Modern Life: the Careers of Artists in France from Impressionism to Cubism*, „NBER Working Paper Series” 1999, No. 6888.
- Galenson D.W., Weinberg B.A.: *Age and the Quality of Work: The Case of Modern American Painters*, „Journal of Political Economy” 2000, Vol. 108, No. 4.
- Kokoska B.: *Polska. Dzieje sztuki*, Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków 2002.
- Lucińska A.: *Malarstwo na polskim rynku aukcyjnym*, [w:] *Rynki finansowe. Nowe wyzwania i możliwości*, red. M. Kalinowski, Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, CeDeWu, Warszawa 2011.
- Miliszkievicz J.: *Młoda sztuka lekarstwem na kryzys*, rozmowa z Wojciechem Niewiarowskim, „Rzeczpospolita” 2010, nr 247 (8758).
- Miliszkievicz L.: *Wiarygodne ceny to podstawa*, rozmowa J. Miliszkievicza z prof. A.K. Koźmińskim, „Rzeczpospolita” 2011, nr 279 (9095).
- Raport KPMG „Rynek dóbr luksusowych w Polsce. Edycja 2011”.
- Russel J.: *The Meanings of Modern Art*. Museum of Modern Art, New York 1974.
- Schapiro M.: *Paul Cézanne*. Abrams, New York 1952.
- Włodarczyk W.: *Sztuka świata*, t. 10, Arkady, Warszawa 1996.

dr Anna Lucińska
Uniwersytet Łódzki

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Katedra Ekonomii Przemysłu i Rynku Kapitałowego

¹⁵ J. Białynicka-Birula: *Raport o rynku dzieł sztuki*. 2009, www.kongreskultury.pl (4.12.2011).

¹⁶ L. Miliszkievicz: *op.cit.*

Streszczenie

W artykule podjęto próbę zidentyfikowania czynników wpływających na ceny obrazów na polskim rynku aukcyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem wieku artysty w chwili tworzenia obrazu. Wykorzystanie zapisów z lat 2007–2010 z polskich domów aukcyjnych, dotyczących wybranych twórców urodzonych w latach 20. i 40. XX wieku umożliwiło zidentyfikowanie relacji *cena – wiek*. Wykorzystanie narzędzi statystycznych pozwoliło ocenić istotność czynnika wieku dla ceny obrazu i oszacować hipotetyczną cenę obrazu każdego z analizowanych malarzy w kolejnych okresach jego życia. Analiza przebiegu profilu *cena – wiek* pozwoliła na sformułowanie twierdzenia o statystycznej prawidłowości, polegającej na łagodnym spadku cen obrazów w miarę zaawansowanego wieku twórcy – im był on starszy w chwili malowania obrazu, tym obraz otrzymywał niższą cenę.

THE CAREERS OF ARTISTS AND PRICES OF PAINTINGS ON POLISH ART MARKET

Summary

Using transactions from art auctions of the work of 6 Polish artists, who were born in the 20s and 40s in XX century, the relationship between the price of a painting and the artist's age at the time of creation was estimated. The estimate suggests that statistically artists produced their most valuable work in the early stages of their careers. The analysis of the creativity shows that Polish artists followed a pattern quite similar to the U.S. and French ones. The difference in the shape of price decrease is that the Polish one is not very sharp – which can be explained by the scale of Polish art market.

